

Asia: VN/27147/2024

Lausuntopyyntö Useilla hallinnon tasoilla luottamushenkilönä toimimista arvioineen työryhmän arviomuistiosta

Lausunnossa pyydetään kohdistamaan lausunnon antajan näkemys jaoteltuna alla olevasti:

Usealla hallinnon tasolla luottamushenkilönä samanaikaisesti toimimisesta yleisesti

Suomen Keskusta rp kiittää mahdollisuudesta lausua valtiovarainministeriön työryhmän arviomuistiosta koskien useilla hallinnon tasoilla luottamushenkilönä toimimista sekä vaalikelpoisuussääntelyn kehittämistarpeita.

Meille ei ole raportoitu, että useilla hallinnon tasoilla samanaikaisesti toimiminen olisi aiheuttanut erityisiä ongelmia päätöksenteossa tai hallinnossa. Esteellisyyssymykset on kyetty ratkaisemaan nykyisen lainsäädännön ja poliittisen harkinnan puitteissa. Kantamme onkin, että laajoja normimuutoksia ei tässä vaiheessa tarvita. Sen sijaan oikeuskäytännön kehittymistä sekä hyvinvointialueiden ja kuntien toimielinten käytäntöjä tulee seurata epäkohtien ja puutteellisuuden havaitsemiseksi.

Lähtökohtamme on, että vaalikelpoisuus on kansalaisen perusoikeus. Keskusta ei kannata perusoikeuksien rajaamista.

Ehdokkaaksi asettumisen rajoittaminen (arviomuistion luku 5)

Vaaleissa ehdolle asettuminen on aina arvostettava ja vastuullinen teko. Päätös asettua ehdolle vaaleihin syntyy perusteellisen harkinnan pohjalta. Keskusta luottaa siihen, että ehdokkaat osaavat itse arvioida kykynsä, ajankäyttönsä ja voimavaransa poliittisen luottamustehtävän hoitamiseen. Tätä ei tule rajoittaa lainsäädännöllä tai normeja lisäämällä.

Keskusta muistuttaa, että luottamuselimissä on olemassa varajäsenkäytäntö, joka takaa demokraattisen päätöksenteon varsinaisen jäsenen ollessa estynyt.

Perustuslakia on syytä tarkentaa käsittämään myös aluevaalit arvomuiston huomion mukaisesti.

Kunnan luottamushenkilön ja kunnanjohtajan vaalikelpoisuus aluehallitukseen (arviomuiston luku 6.3.5)

Lähtökohtamme on, että päätöksenteon tulee olla avointa, riippumatonta ja puolueetonta. Myös asioiden valmistelun päätöksentekoon (koskien tässä erityisesti kunnanjohtajaa) tulee olla puolueetonta.

Luottamushenkilön tulee aina edistää ko.organisaationsa etua. Hallintolain nykyisillä esteellisyyssäännöksillä ja nykyisillä vaalikelpoisuusrajoituksilla on mahdollista ratkaista valtaosa ongelmatilanteista. Usein toistuvia esteellisyystilanteita sekä päätöksenteon ristiriitatilanteita voidaan välttää jo ennakolta aluehallituksen, kunnanhallituksen ja lautakuntien jäsenten valintoja tehtäessä. Tämä on poliittisten järjestöjen vastuulla oleva tehtävä.

Emme kannata vaalikelpoisuuden rajaamista, mutta oikeuskäytännön muodostumista tulee seurata tarkoin.

Henkilöstön vaalikelpoisuus aluehallitukseen (arviomuiston luku 6.3.2 – 6.3.4)

Keskustan mielestä henkilöstön vaalikelpoisuutta tulisi pikemmin lieventää kuin tiukentaa. Keskusta on ollut huolissaan muutamien hyvinvointialueiden linjauksista, joilla on rajoitettu hyvinvointialueen henkilöstön (nk.palvelutehtävissä tai asiantuntijana/keskijohdossa toimivat) mahdollisuutta tulla valittua hyvinvointialueen toimielimiin kuten aluehallitukseen tai lautakuntiin. Käytännöt ovat vaihdelleet hyvinvointialueittain.

Henkilöstön vaalikelpoisuuteen pitää laatia selkeät ja yhdenmukaiset käytännöt. Mahdollinen vaalikelpoisuuden rajaus tulisi Keskustan mielestä toteuttaa henkilön tehtävien kautta toimenkuvaperusteisesti (esim. henkilö on johtoryhmän jäsen, hänellä on budjettivaltaa tai esihenkilöasema toimialalla) kytkeytyen aluehallituksen tehtäväalueeseen. Yksiselitteisen henkilöjoukon rajaaminen ei kuitenkaan ole tarpeenmukaista.

Kuntalakiin liittyvät kysymykset ja muut työryhmän havainnot (luku 7)

Keskusta korostaa kuntien ja hyvinvointialueiden omaa päätäntävaltaa ja itsehallintoa. Lainsäädännön näkökulmasta organisaatioiden tulee olla tasavertaisessa asemassa, kuten työryhmä raportissaan esittää.

Hyvinvointialueiden ja kuntien yhteistyön edistämiseksi tarvitaan yhteistä arvopohjaa, tavoitteita ja indikaattoreita. Juuri näitä tehdään todeksi luottamushenkilötyön kautta.

Muut huomiot

Ei lisättävää.

Maukonen Pauliina
Suomen Keskusta rp